

Enheten för bostäder och fysisk planering
Malin Mårdén

Datum
2020-11-10

Beteckning
402-56151-2020

Stockholms stad
Stadsbyggnadskontoret
stadbyggnadskontoret@stockholm.se
Dnr S-Dp 2017-06896

Detaljplan för fastigheten van der Huff 8 m. fl. i stadsdelen Södermalm, Stockholms kommun

Stockholms kommun har översänt förslag till detaljplan, upprättat i september 2020, till Länsstyrelsen för samråd. Planens syfte är bland annat att skapa förutsättningar för ett bostadshus med 65 lägenheter längs med Helgagatan på Södermalm samt att möjliggöra att befintlig skolgård underbyggs med parkeringsgarage och lokaler för förskola och centrumanvändning.

Detaljplaneförslaget är upprättat med standardförfarande enligt plan- och bygglagen (2010:900), PBL.

Länsstyrelsens samrådsyttrande utgår från innehållet i 5 kap. 14 § plan- och bygglagen (2010:900). Under samrådet ska länsstyrelsen också särskilt ge råd om tillämpningen av 2 kap. PBL samt i övrigt ge råd om tillämpningen av PBL om det behövs från allmän synpunkt.

Sammanfattande bedömning

Länsstyrelsen bedömer att föreslagen utformning av planen inte tillgodoser riksintresse för kulturmiljövården, Stockholms innerstad med Djurgården. Vidare anser Länsstyrelsen att miljö kvalitetsnormer för vatten enligt 5 kap. miljöbalken riskerar att inte följas

Om dessa problem kvarstår vid ett antagande kan Länsstyrelsen komma att ta upp planen för prövning enligt 11 kap. 10 § PBL. Planen kan då komma att upphävas enligt 11 kap. 11 § PBL.

Länsstyrelsen lämnar även i detta yttrande rådgivande synpunkter på kulturmiljö, barnperspektivet, översvämningsrisk samt naturfrågor.

Prövningsgrunder enligt 11 kap. 10 § PBL

Länsstyrelsen har, i detta skede, följande synpunkter på de områden som Länsstyrelsen har att bevaka enligt 11 kap. 10 § PBL.

Riksintresse kulturmiljö

Planområdet omfattas av riksintresse för kulturmiljövården, Stockholms innerstad med Djurgården som ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada de värden som ligger till grund för dess utpekande enligt 3 kap. 6 § miljöbalken. Till

SAMRÅDSYTTRANDE

Datum
2020-11-10

Beteckning
402-56151-2020

granskningskedet behöver planförslaget arbetas om. Förslaget riskerar i det här fallet irreversibel negativ påverkan på några av de värden som utgör grunden för riksintresset. Bland de uttryck som ligger till grund för riksintresset finns 1900-talets stadsbyggande och bebyggelseutveckling med bland annat terränganpassade planer, storgårdskvarter, parker och grönska.

Katarina Realskola uppfördes 1929-1931 och utgör ett välbevarat exempel på den tidiga modernismens intåg i Stockholm och Sverige. Ritningarna för parken togs fram av stadens parkavdelning men omarbetades av Paul Hedqvist i samband med anläggandet av skolbyggnaden. I konsekvensanalysen (Wenanders, 2020-06-29) av det nu aktuella planförslaget beskrivs planområdet med omgivning utan att sambanden som är viktiga för riksintressets uttryck identifieras. Länsstyrelsen vill därför belysa att Tjurbergsparken och skolanläggningen är en del av ett större stadsbyggnadsprojekt med omgivande storgårdskvarteret Metern (1926-27), Helgalunden (1920) och Blomsterfondens äldreboende i kvarteret Tjurberget från 1930-talet, alla med ursprung i P.O Hallmans stadsplan för Helgalundsområdet från 1913. Tillsammans utgör området ett representativt och välbevarat exempel på det tidiga 1900-talets byggande i Stockholm. Länsstyrelsen har tidigare i utställningsyttrandet för Stockholms översiktsplan framfört att det tydligare måste framgå att riksintressets viktiga strukturer, funktioner och samband tillgodoses, oavsett om de ligger inom eller utanför värdekärnorna samt att kommunen behöver beakta hela riksintresset och inte endast värdekärnorna.

Konsekvensanalysen brister därmed i att förmedla parken och grönområdets betydelse i sammanhanget. Tjurbergsparken utgör ett av, och eventuellt det tidigaste, exemplen på gestaltning av det här slaget i Stockholm, vilket lade grunden för den parkstil som senare kom att kallas Stockholmskolan. I enlighet med de modernistiska idéerna skulle parkerna fungera som de boendes vardagsrum, en förlängning av bostaden där parker och grönområden gavs samma betydelse som byggnaderna. Parken ska också förstås ur ett större sammanhang där den blir en del av en större sammanhängande grönstruktur i stadsdelen. Genom avsaknaden av en analys, av hur området som helhet påverkas, brister analysen i förmågan att redogöra för konsekvenserna för riksintressets uttryck. Länsstyrelsen vill därför även belysa några av riskerna med förslaget. Förslaget medför bland annat att en del av parken tas i anspråk för bebyggelse. Det innebär att särskilt representativa karaktärsdrag för miljön som helhet försvagas och delvis utradas genom att delar av gaturummet längs Helgagatan smalnar av och därmed mister värdebärande uttryck som lummiga, breda och sammanbindande gröna stråk. Vidare innebär det att delar av bostadshuset i kvarteret Metern riskerar försämrat ljusinsläpp. Det innebär att förståelsen för en av grundidéerna i 1900-talets stadsbyggande, det vill säga att alla lägenheter skulle få dagsljus någon gång under dagen, riskerar att försämrats eller försvinna. Länsstyrelsen anser att Tjurbergsparken är särskilt känslig för ny bebyggelse i form av en ny byggnadsvolym på grund av sin välbevarade och relativt oförändrade gestaltning samt att området som helhet utgör ett av de tidigaste och tydligt avläsbara exempel på bebyggelseutvecklingen i början av 1900-talet i Stockholm. För parken medför planförslaget att karakteristiska uttryck försvinner, som stenbelagda terrasser, gångstigar och trappor samt delar av parkens topografiska

SAMRÅDSYTTRANDE

Datum
2020-11-10

Beteckning
402-56151-2020

variationer med berg i dagen och äldre stora träd och växter. Det finns därför risk för att platsen inte kommer kunna återspegla det kulturhistoriska sammanhang som ligger till grund för utpekandet av riksintresset. Mot bakgrund av framfört ovan gör Länsstyrelsen bedömningen att det finns risk för påtaglig skada på riksintresse för kulturmiljövården.

Det finns pågående detaljplanering för liknande åtgärder i flertalet parker i stadsdelen Södermalm där parkmark tas i anspråk för kvartersmark och bebyggelse. Länsstyrelsen ser därför även en risk för kumulativa effekter som sammantaget riskerar att försämra förståelsen för parker och grönområdets betydelse för det tidiga 1900-talets socialt präglade stadsplanering och bostadsbyggande. Länsstyrelsen ser därför att även de kumulativa effekterna kan innebära risk för påtaglig skada på riksintresse för kulturmiljövården.

Miljökvalitetsnormer för vatten

Kommunen bedömer att planen inte kommer försämra Strömmens status och kommer inte heller negativt påverka möjligheterna att uppnå miljökvalitetsnormerna för vatten. För att Länsstyrelsen ska kunna avgöra om miljökvalitetsnormerna för vatten kan följas i denna plan behöver kommunen till granskningen i planbeskrivningen komplettera med en angiven fördröjningsvolym som sätter nivån för minsta åtgärder för denna detaljplan.

Hälsa och säkerhet – förorenade områden

Den miljötekniska markundersökningen (Iterio AB 2019-06-07) påvisar föroreningar i marken inom planområdet (bland annat kvicksilver, bly och PAH-H) som överskrider Naturvårdsverkets generella riktvärden för känslig markanvändning. Exponering för bly, PAH-H samt kvicksilver kan innebära en hälsorisk. Kviksilver kan även vara flyktigt, denna aspekt berörs varken i samrådsunderlaget eller i undersökningen. Den planerade markanvändningen är bostäder och förskola vilket innebär att barn (som är känsligare för föroreningar än vuxna) förutsätts vistas frekvent inom området.

Länsstyrelsen konstaterar att kommunen endast översiktligt berört föroreningssituationen i planbeskrivningen. Inför granskningen behöver planbeskrivningen kompletteras med en redovisning av kommunens bedömning av riskerna med de påträffade föroreningarna. Redovisningen bör inkludera en bedömning som visar att planerad markanvändning blir lämplig efter föreslagna åtgärder.

Rådgivande synpunkter***Kulturmiljö***

Kommunen har pekat ut skolanläggningen som sådan särskilt värdefull anläggning som avses i 8 kap 13§ PBL, i sin klassificering av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse i Stockholm. Länsstyrelsen delar bedömningen i konsekvensanalysen (Wenanders, 2020-06-29) av förslaget om att rivning av skolgården med äldre träd och andra karaktäristiska drag tillhörande

SAMRÅDSYTTRANDE

Datum
2020-11-10

Beteckning
402-56151-2020

anläggningens ursprungliga gestaltning riskerar negativa konsekvenser för byggnadens kulturvärden. Det är viktigt att den nya gestaltningen av skolgården tar hänsyn till anläggningens karaktär med öppna ytor, befintliga material och utföranden. Till granskningsskedet anser Länsstyrelsen därför att kommunen ytterligare bör utreda om åtgärderna kan utföras utan att träden och andra karaktäristiska egenskaper försvinner, som tillhör skolgårdens ursprungliga gestaltning.

Barnperspektivet och utformning av utemiljö

Det är positivt att befintlig skolgård i större omfattning kan komma att utnyttjas för barn och ungdomar. Förskolan föreslås få en förskolegård på taket som ger varje barn 20 kvadratmeter yta, enligt barnkonsekvensanalysen (Arkitekturanalys sthlm AB 2019-08-23). Det framgår dock inte tydligt i planförslaget hur takgården är planerad att användas med befintlig yta för gymnasieskolgården och vilka konsekvenserna blir av att ytan för befintlig skolgård minskar. Till granskningsskedet bör detta framgå i planbeskrivningen och kommunen bör även motivera varför 20 kvadratmeters friyta för förskolebarnen anses tillräckligt, jämfört med Boverket och Moviums rekommendation om 40 kvadratmeter. (*Gör plats för barn och unga! En vägledning för planering, utformning och förvaltning av skolan och förskolans utemiljö, 2015*).

Översvämningsrisk

Länsstyrelsen delar kommunens bedömning att planen bör vara genomförbar under förutsättning att åtgärder genomförs som säkerställer att avrinning kan ske på ett säkert sätt. I det aktuella förslaget går det dock inte att se att plankartan reglerar höjdsättning eller några av de åtgärder som föreslås för hantering av översvämningsrisken. Till granskningsskedet bör kommunen klargöra var avrinningsvägarna ska placeras för att undvika översvämningsproblematik, och säkerställa att de genomförs med reglering i plankartan.

För ytterligare råd om hur skyfall och risker med översvämning kan hanteras i detaljplaneplan hänvisar vi till våra Rekommendationer för hantering av översvämning till följd av skyfall (Länsstyrelserna i Stockholms län och Västra Götalands län, Fakta 2018:5).

Vattenförekomster

I beskrivningen av berörda vattenförekomster fokuserar kommunen enbart på det tekniska avrinningsområdet som råder idag, det vill säga att allt dagvatten leds med ledning till reningsverket och hamnar i Strömmen. Området ligger enligt Länsstyrelsen fysiskt inom Årstavikens avrinningsområde. För Årstaviken har kommunen i planhandlingarna tagit upp behovet av en eller flera skärmbassänger i Årstavikens lokala åtgärdsprogram som en åtgärd för att rena dagvatten från det aktuella området på Södermalm. Till granskningen bör planhandlingarna uppdateras så att alla berörda vattenförekomster och deras framtida påverkan beskrivs i planhandlingarna.

Natur

SAMRÅDSYTTRANDE**Datum**
2020-11-10**Beteckning**
402-56151-2020

Länsstyrelsen noterar att det i ärendet inte har utförts någon naturvärdesinventering. Länsstyrelsen erinrar om att artskyddet behöver beaktas och att artskyddet kan få betydelse för möjligheten att genomföra planen. Kommunen behöver därför säkerställa att detaljplanen är förenligt med artskyddsförordningens (2007:845) bestämmelser

Frågor av betydelse för planens genomförbarhet*Biotopskydd*

De träd som är planterade i en bågform på skolgården skulle kunna omfattas av de generella biotopskyddsbestämmelserna om träden är att beteckna som en allé enligt bilaga 1 punkten 1 till förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. Om träden är att bedöma som en allé, så bör planen anpassas så att skada inte uppkommer. Är det oundvikligt så krävs en dispens från det generella biotopskyddet, oavsett vad en lagakraftvunnen detaljplan medger.

Undersökning

Kommunen bedömer att förslaget inte innebär betydande påverkan på miljön. Länsstyrelsen bedömer dock att betydande miljöpåverkan, orsakat av planens genomförande med avseende på kulturmiljö, inte går att utesluta. Detta behöver utredas vidare. Om kommunen kommer fram till att förslaget medför betydande miljöpåverkan ska samråd hållas med Länsstyrelsen om miljökonsekvensbeskrivningens avgränsning och omfattning enligt 6 kap. 11–12 (vid undersökning, vid behovsbedömning gäller 6 kap. 11–18) §§ miljöbalken.

Beslutet har fattats av samhällsbyggnadsdirektör Åsa Ryding med planhandläggare Malin Mårdén som föredragande. I den slutliga handläggningen har också jurist Ulla Jarnås samt samordnare Lisa Palmér medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Kopia: Ma(JK), Mnv(KW), Mv(SF), SBik(ES), SBkr(OP)